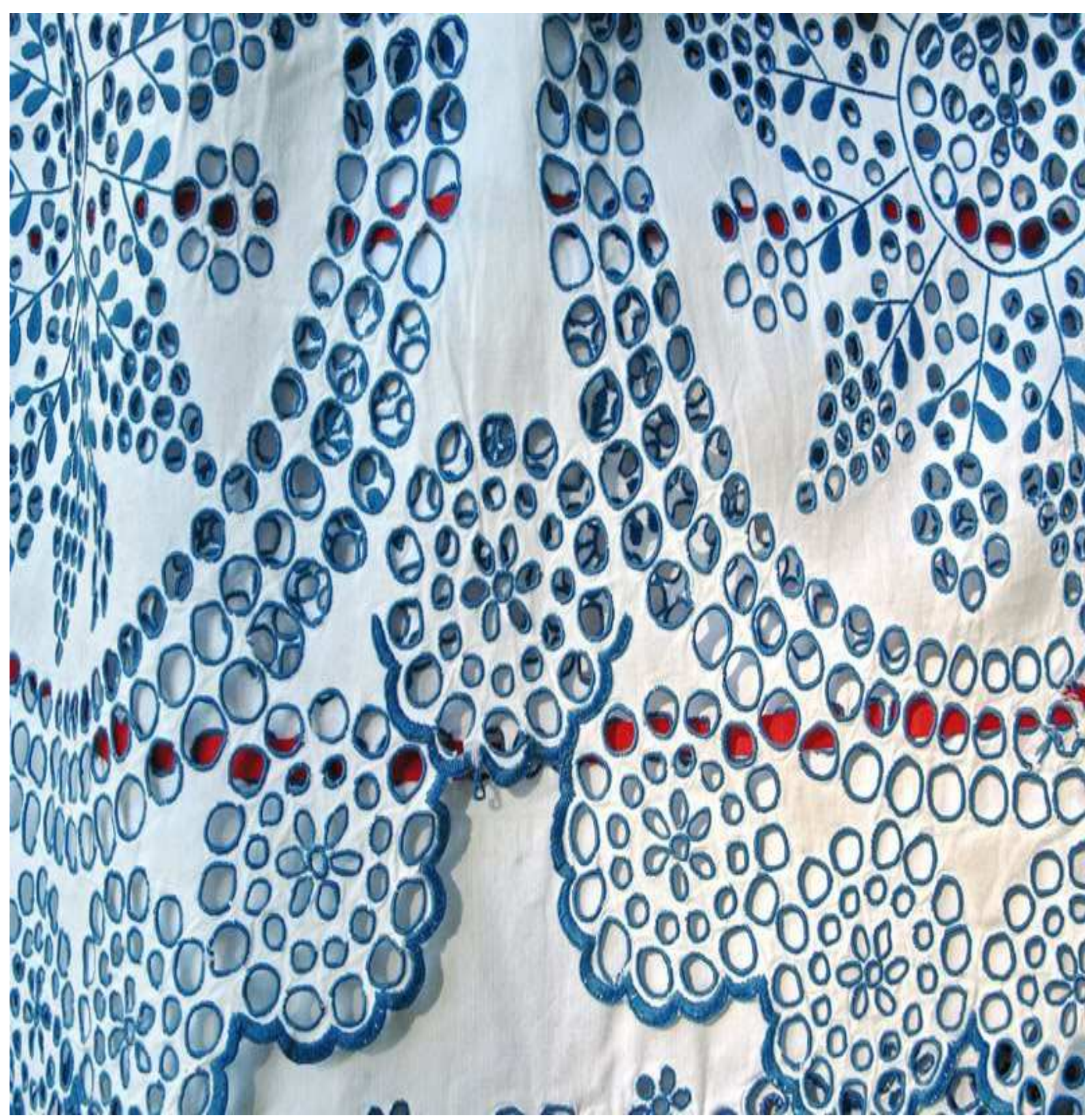

Rječnik bizovačkog zavičajnog govora

*„Bizovac je selo od davnina,
u njemu je živjeti milina.“*

Davno sročeni stihovi poznatog bizovačkog bećarca govore da su ovi prostori mjesta bogate tradicije, kulturne baštine i oaza mira vrijednih šokačkih ruku. Ljudi koji su naseljavali ovaj kraj donosili su sa sobom svoje običaje, kulturu, stvarali i otvarali vrata novim naraštajima koji s ponosom mogu pjevati i „divaniti“ zavičajnim jezikom.

Stvaranje ovog malog zavičajnog rječnika ima za cilj potaknuti učenike na promišljanje o vrijednosti zavičajnog govora u odnosu na standardni hrvatski jezik. Bitno mi je bilo osvijestiti moć razmišljanja da je svaka zavičajna riječ vrijedan dragulj koji zaslužuje posebno mjesto u skupocjenoj zavičajnoj škrinji očuvanog blaga. Ako se to blago ne čuva, ako se s njime dobro ne upravlja, nestat će ugasiće se poput dogorjele petrolejske lampe.

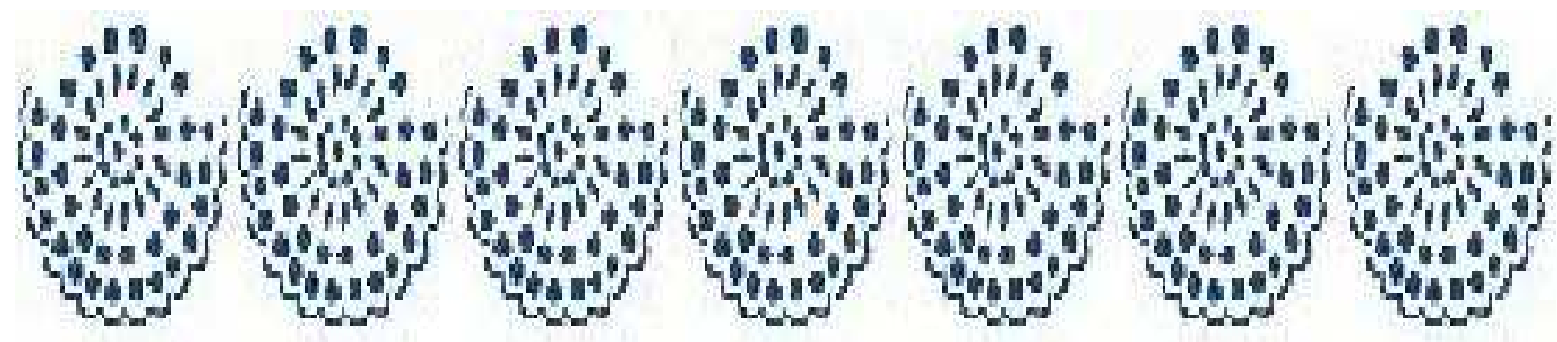
U okviru projekta Nansen dijalog centra koji se u šk.god. 2013/2014. provodi u 24 osnovne škole u Republici Hrvatskoj koje provode izvannastavnu aktivnost Kulturna i duhovna baština zavičaja, učenici IV. r. OŠ Bratoljuba Klaića Bizovac radili su na projektu „Jezik zavičaja.“

Samostalno su istraživali i prikupljali lokalizme i objedinili ih u ovom malom zavičajnom rječniku. Tijekom trajanja projekta poticala sam učenike da shvate važnost njegovanja zavičajnog govora kao unikatne ljepote jezika svakog naroda.

Narod koji izgubi svoj jezik, svoj nacionalni identitet, prestaje biti narod.

Iskreno se nadam da su učenici koji se radili na ovom projektu, ispunili tu zadaću.

*Voditeljica KDBZ-a u OŠ Bratoljuba Klaića Bizovac,
Branka Kranjčević, mag.prim.educ.*

Povijest Bizovca

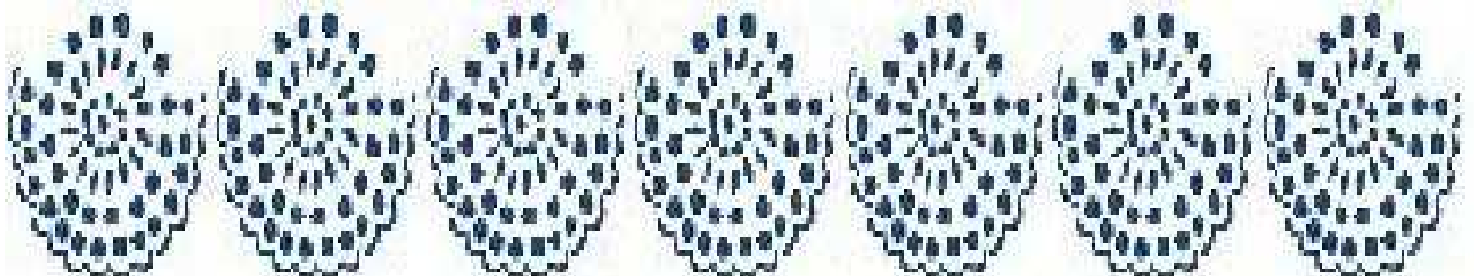
Razglednica Bizovca s kraja 19. stoljeća

„Da se na ovim prostorima živjelo u predpovijesnom razdoblju dokazuje nam pronalazak ostave s 332 dobro očuvana uporabna predmeta iz srednjega brončanoga doba, koju je na njivi Lepodrevci 1885. godine izorao jedan bizovački seljak. Među nalazima nalaze se brončani srpovi, klinaste sjekire, koplja, nakit, oruđa i drugo.

U pisanim dokumentima spominje se da je 1333. godine Bizovac zajedno s Ladimirevcima u ovom drugom selu imao zajedničku crkvu posvećenu sv. Kuzmi i Damjanu. Srednjovjekovni naziv mjesta bio je Byzafalva u gospoštiji Karaševo i vlasništvo viteškog reda sv. Ivana Jeruzalemskog. Popis Požeškog sandaka iz 1579. godine donosi zapis o selu Bisofzy s 8 kuća, koje je u vrijeme osmanske vlasti pripadalo kadiluku Osijek i nahiji Karas.

Od 1721. godine Bizovac je u posjedu valpovačkog vlastelinstva s 23 domaćinstva. U jednoj staroj crkvenoj listini stoji da se naseljavanje Bizovca, na mjestu gdje se danas nalazi, izvršilo u razdoblju između 1752. i 1755. godine prisilnim preseljenjem stanovništva s okolnih salaša, koji su se nalazili na mjestima istoimenih njiva današnjeg bizovačkog atara.

U popisu stanovništva Bizovca s početka 1737. godine nalazimo starosjedilačka prezimena koja su se održala do današnjih dana: Bošnjak, Domanovac, Erić, Grlica, Glavaš, Glavašić, Kolarić, Mihaljević, Škarić, Sršić, Sudar i Vuković. Župna crkva sv. Mateja apostola i evanđeliste izgrađena

Bizovac u jesen 1944. godine

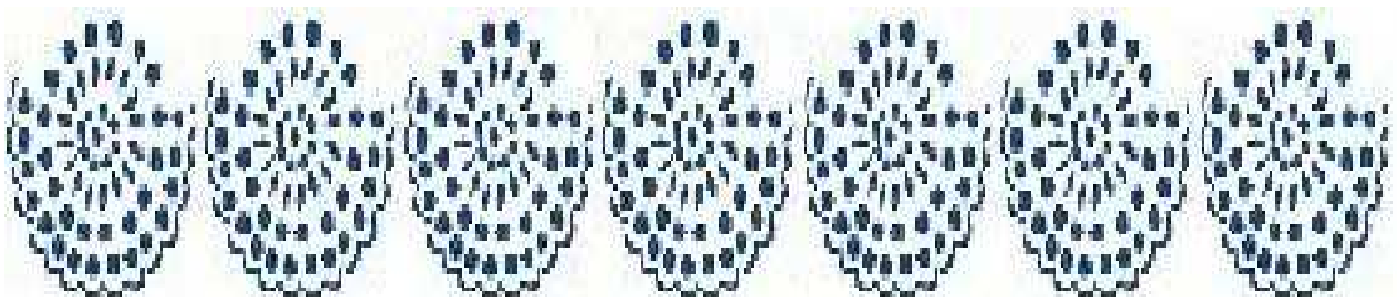
je 1802. godine u skromnom barokno-klasicističkom stilu. Crkveni god slavi se 21. rujna. U samom središtu Bizovca nalazi dvorac valpovačke grofovske obitelji Normann-Prandau, građen u prvoj polovici 19. stoljeća za potrebe činovnika i uprave vlastelinstva, a nakon udaje barunice Marijane Prandau za grofa Konstantina Normanna preuređen je za stanovanje i u, gotovo, takvom obliku sačuvao se do današnjih dana.

Kraljevski poštanski ured otvoren je 1809. godine, prvi mlin izgrađen je 1890. godine, a drugi 1910. godine. Škola u Bizovcu je osnovana 1849. godine.

Nogometni klub i vatrogasno društvo djeluju od 1926., a 1935. godine osnovan je ogranak Seljačke sloge. Već gotovo četiri desetljeća u mjestu djeluje folklorno društvo, koje njeguje izvornu tradicijsku baštinu bizovačkog zavičaja i s jedinstvenom, prepoznatljivom i osebujnom ženskom narodnom nošnjom pronosi ime Bizovca nastupajući na folklornim priredbama u zemlji i inozemstvu.

Vrijedno je spomenuti da su u Bizovcu rođeni: Antun Ullrich galerist, Bratoljub Klaić jezikoslovac, Ivo Pavlić matematičar i Stjepan Glavaš kemičar.

Zbog blizine grada Osijeka, odlične prometne povezanosti, razvijenog obrta, plodne obradive zemlje, trgovine i turističkih potencijala nakon otkrića ljekovite vode postaje privlačan za život mnogima.“

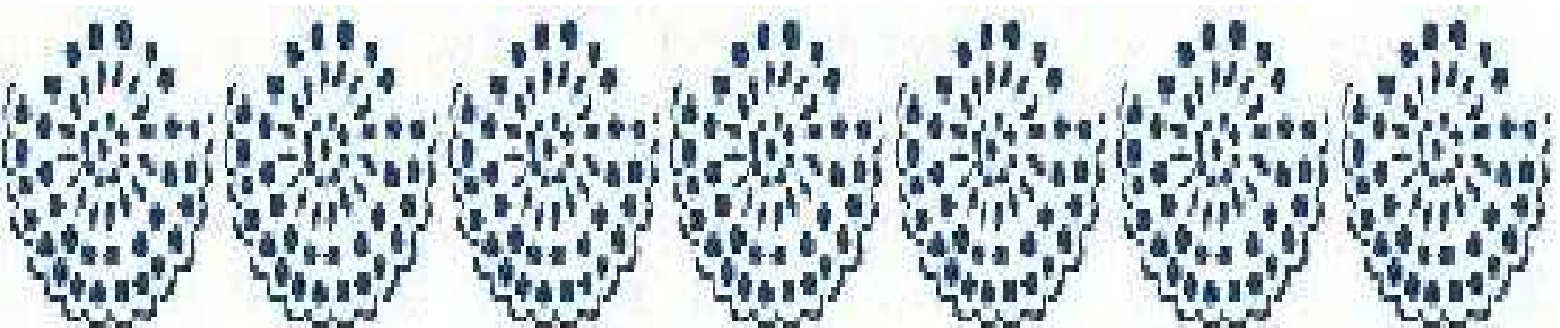
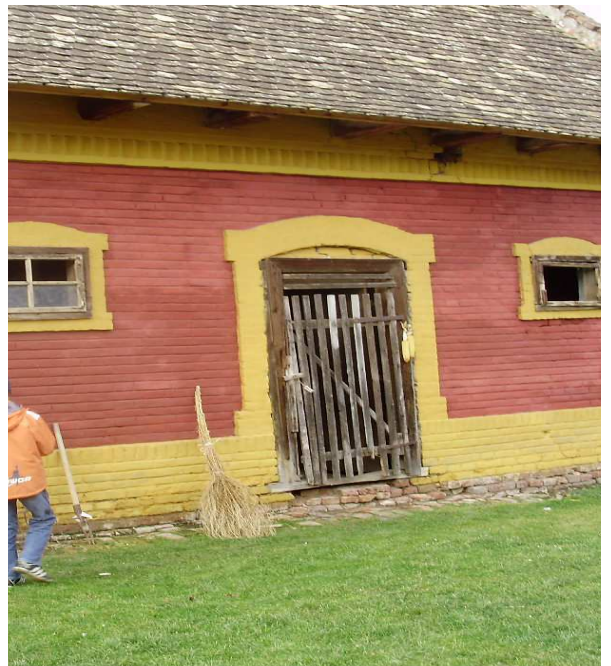
Rječnik bizovačkog zavičajnog govora

A

ALDOMAŠ	-	piće nakon prodaje ili kupnje
APA	-	otac
ASTAL	-	stol
AMBAR	-	spremište za žitarice
AMBRELO	-	kišobran
AMPER	-	kanta
APŠULE	-	cipele
AŠOV	-	štijača

B

BOSTAN	-	vrt
BEĆAR	-	veseljak
BLUZA	-	košulja
BEŠIKA	-	mjehur
BAKSUZ	-	nesretnik, nesreća
BALJEZGATI	-	pričati bez veze
BANDERA	-	stup
BAJBOK	-	zatvor
BIRTIJA	-	gostionica, krčma, kafić
BRAVAC	-	debela svinja
BRUS	-	kamen za oštrenje
BAJO	-	stariji brat
BONAC	-	batak

C

COP	-	pletenica
CREPULJA	-	poklopac za lonac
COKULA klompi	-	vrsta obuće, najbližnja drvenoj
CUCLA	-	duda
CUG	-	vlak
ČEPANICA	-	komad drveta
CEKER	-	pletena torba

Č

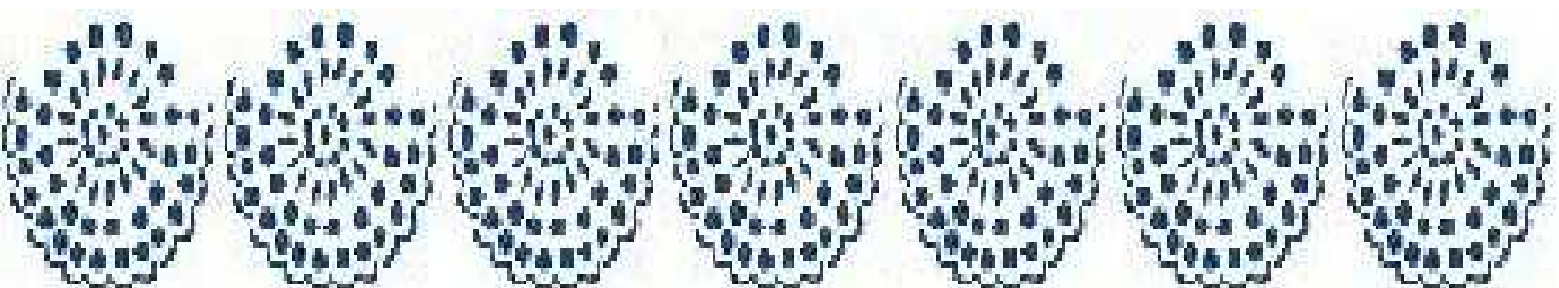
ČIKO	-	stric
ČRKATI	-	šarati
ČORDAŠ	-	čuvar krda
ČOBAN	-	pastir
ČOVATI	-	grebati

Ć

ĆORAV	-	slijep
ĆENAR	-	vrsta platna

D

DEDAK	-	stariji čovjek, djed
DIVAN	-	razgovor
DIVANĐIJA	-	promatrač svatova
DRUGA	-	prijateljica
DRUM	-	cesta, put

Đ

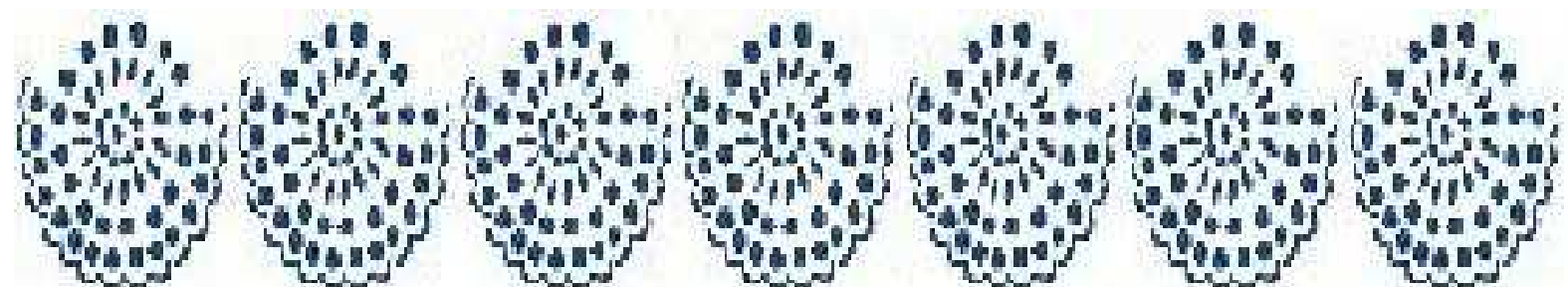
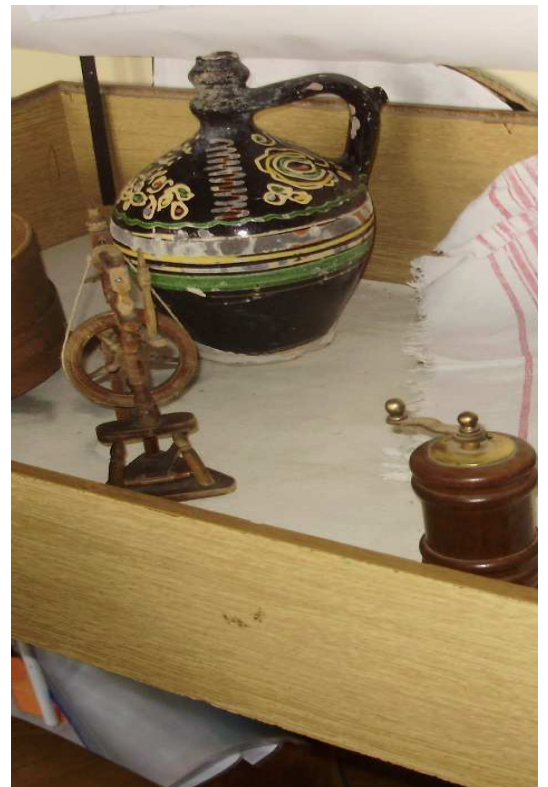
- ĐASITI – oplakivati pokojnika nošenjem crnine
 ĐUVEGIJA – mladoženja
 ĐEZVA – pođuda za kuhanje kave
 ĐUBRE – gnojivo za zemlju; đtajđko gnojivo

E

- ESCAJG – pribor za jelo
 EKSER – čavao
 EGEDE – guđe, violina

F

- FASOVATI – nađtradati
 FELA – đorta, vrđta
 FLOSTER – pločnik, nogođtup
 FORMA – oblik
 FURUNA – peć na drva
 FURTOM – đtalno
 FUSEKLE – debele čarape
 FIRANGA – zavjeđa
 FRTALJ – četvrt
 FOSNA – debela dađka
 FENJER – đvjetiljka, lampa (najčešće petrolejđka)
 FLAŠA – boca

G

GUGAC – kukac

GVOŽĐE – željezo

GAJTAN – konopac, vrpca

GREJ – grijeh

GERMA – kvasac

H

HOKLICA – stolica (manjeg formata)

HOBLIĆ – alat

I

ILINJAČA – vrsta jabuke

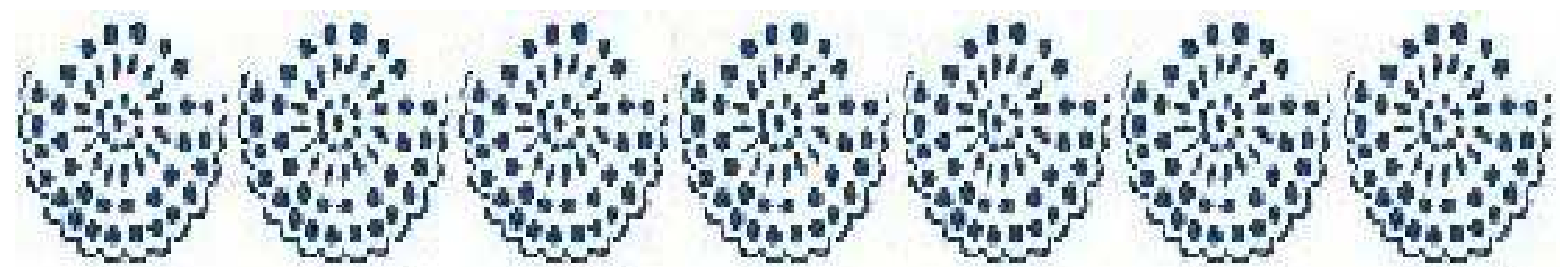
IZLABRTATI – sve ispričati

IZGLAJSATI – prevrnuti

J

JEDITI SE – brinuti se

JAPANER – vrsta kolica

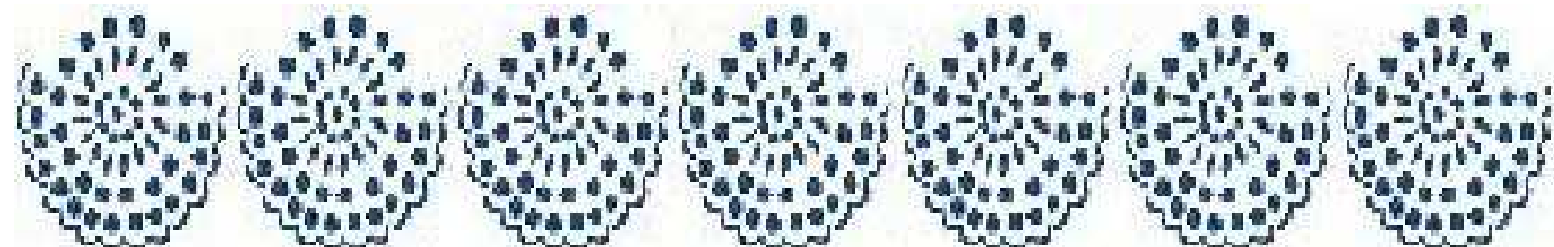

K

KADIFA	–	baršun
KECELJA	–	pregača
KEFA	–	četka
KELNER	–	konobar
KIJER	–	sobica; spavaća soba
KIKA	–	kosa
KLOCA	–	džepni nožić, nožić na preklapanje
KORICE	–	mljeveni rogač
KOŽUV	–	vuneni prsluk (kožni prsluk podstavljen vunom (najčešće ovčjom))
KRSTA	–	leđa (donji dio leđa)
KUMPER	–	krumpir
KRISPAN	–	božićno drvce
KREDENAC	–	kuhinjski ormar
KOKATI SE	–	ne mirno sjediti, stalno se pomicati
KOCATI	–	hodati (PUŽANJE! Nap.df.)
KELJAV	–	krezub
KER	–	pas
KOLMOĆE	–	šiške na ženskoj frizuri
KRILCA	–	donja suknja
KASLICA	–	drvena posuda za vodu

L

LESA	–	drvena kapija, ograda
LABAŽNUTI	–	udariti
LABRTE	–	usta
LOTRE	–	ljestve
LAVUR	–	lavor, posuda za umivanje
LOJNICA	–	ledenica
LUNJATI	–	hodati, (lutati, besciljno hodati)

M

MASLO	–	mast
MAŠČENICA	–	pečeni komad slanine
MINJDUŠE	–	naušnice
MOLER	–	ličilac
MUZLICA	–	posuda u koju se izdaje mlijeko
MAMASTARA	–	baka
MIŠAJFL	–	lopatica za smeće
MAKAZE	–	škare
MERICA	–	posuda za mjerenje
MASNICA	–	kolač
MALJ	–	veliki čekić; vidi - Macola
MARVA	–	stoka
MACOLA	-	veliki čekić; vidi – Malj

O

OREJ	–	orah
ODKOLJITI	–	odlomiti
ODŽAK	–	dimnjak
ODRIVATI	–	odgurati
OPLEČAK	–	starinska ženska košulja
OTOMAN	–	ležaj

P

PETEL	–	pijetao
PIRAGE	–	rezanci, tjestenina
PISOV	–	psić
PONJAVAC	–	vrsta pregače
PAJDAŠ	–	prijatelj
PAPER	–	papir
PATRICE	–	krunica
PENDŽER	–	prozor
PECAK	–	kopča
PIKSNA	–	limenka
PIŠAKA	–	mokraća
POTREFITI	–	pogoditi
PRODIKA	–	propovijed
PEŠKIR	–	ručnik
PLOT	–	ograda
PONJAVA	–	pokrivač
PIJAC	–	tržnica
PROLJATI	–	izliti
PEPEL	–	pepeo

R

RASPELO	–	križ
RERNA	–	pećnica
RAZENITI (SE)	–	jako otvoriti usta
REŠT	-	zatvor
RIJAV	–	prljav
RUVO	–	odjeća
RASUKAČ	–	valjak za tijesto

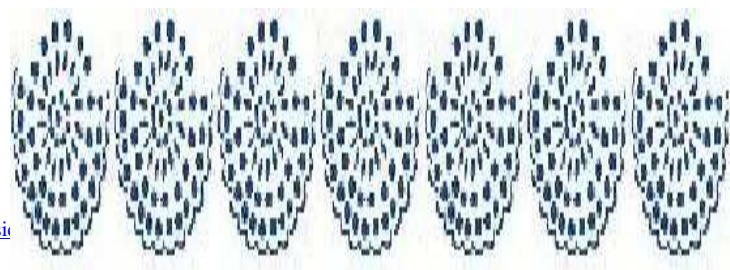

S

SAVURA	–	sova
SOKAČA	–	kuhača
SALER	–	užar
SALAUKA	–	oluja, nevrijeme
SOKALE	–	seoska ulica
SOLDAT	–	vojnici
SPRDATI	–	rugati
STELAŽIJA	–	polica
SIRĆE	–	ocat
SOPOLJ	–	balac, bale
SPASTI	–	pasti
SIKIRICA	–	mala sjekira
SOKAK	–	ulica
ŠVALER	–	ljubavnik
SALAŠ	–	kuća u polju

Š

ŠLIĆUKE	–	klizaljke
ŠKULJATI	–	klizati se
ŠEKRET	–	zahod
ŠAMAC	–	kanal, jarak
ŠAMLICA	–	mala drvena stolica
ŠANTATI	-	šepati
ŠLAJBOK	–	novčanik
ŠLUS	–	završetak
ŠOR	–	ulica
ŠKRAPAC mlijeku	-	otvrdnule nakupine masti na mlijeku
ŠTACIJA	–	stanica
ŠUBARA oglavlje	–	vunena, zimska kapa, točnije oglavlje
ŠPITALJ	–	bolnica
ŠTOF	–	platno
ŠTRAFNA	–	linija

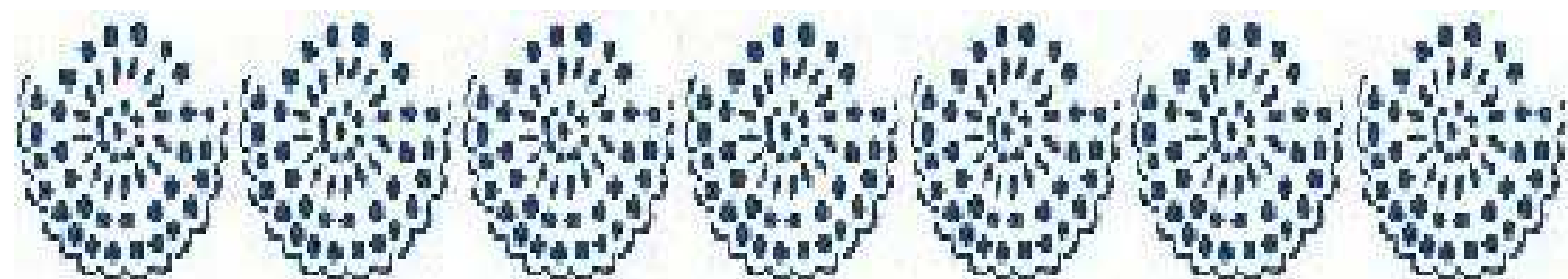

ŠPITALJ	–	bolnica
ŠTOF	–	platno
ŠTRAFNA	–	linija
ŠUSTER	–	postolar
ŠTIRGANJE	–	šišanje
ŠĆAP	–	štap
ŠARAFČIGER	–	odvijač
ŠTRIMFE	–	čarape
ŠUŠKA	-	luštrina
ŠPAJZ	–	smočnica
ŠPORET	–	štednjak
ŠTRUDLA	–	savijača
ŠTRANJGA	–	debelo uže
ŠTALA	–	staja
ŠTAGALJ	–	drvena zgrada za čuva-
nje sijena		

T

TAL	–	dio
TENTATI	–	zadirzivati
TRAJBER	–	prosjak (osoba koja je za plaću vodila i prodavala krupnu stoku – hrvatska inačica kauboja)
TREM	–	hodnik
TRUBICA	–	namotaj platna
TRAPATI	–	žmirkati
TUMAST	–	glup
TAŠNA	–	torba
TACNA	–	poslužavnik
TALJIČKE	–	kolica
TUVATI	–	tumarati

U

- UZEVATI – zadihati
 UBAVAN – normalan
 USTUBOK – okomito
 UVO – uho

V

- VRACA – malena vratašca
 VAŠAR – sajam
 VUJA – ujak

Z

- ZIPKA – kolijevka
 ZURMA – dalekozor
 ZACUNITI – zaključiti

Ž

- ŽIVAD – domaća perad

I ZA KRAJ, MALO NAS :)

Kraljèvi

Na druđi dãn Dôvã skupejũ se mlãdi mòmci i divõjke opetovničari i opetovničârke, lêpo se oprèmejũ i nõseju barjãka, a tãj bãrjak je marãma nã šcãpu. Jedãn od njĩ je krãlj, a jenã cũra je snãša. Ādeju tãko od kuće do kuće i pèvu. Kad nigdi dõjdeju ũ dvõr, ònda pèvu pèsmu “Òd dvõra dõ dvõra,” a tã pèsma ide ovãko:

Od dvora do dvora¹
 Do cmiljeva polja
 Di car bere cmilje
 Cmilje i kovilje
 I kraljica š njime.
 Kralj kraljicu budi
 U lice ju ljubi
 Ustaj gore, ljubo,
 Došli su nam kralji
 Da ji darujemo
 Svilenom maramom
 Zelenom dolamom.
 Plivala jabuka
 pa je doplivala
 Pa nam je kazala
 da tu ima seka (Da tu ima momče)
 Seka neudata (Momče neoženjeno)
 Il ju vi udajte (Il ga vi ženite)
 Il ju nama dajte (Il ga nama dajte)
 Da ju mi udamo (Da ga mi ženimo)
 Za tog našeg kralja (S ovom našom snašom)
 De, poigraj, snašo (De, poigraj, kralju)
 I dva i tri puta
 Ofrkni se snašo (Ofrkni se kralju)
 I dva i tri puta.

Dĩ je u kući divõjka, onõdi pèvu “snãšo”, a dĩ je mòmak, onõdi òpe kãžeju “mòmče.” Kad kãžeju “dê, poigraj, snãšo ili krãlju”, ònda òni mãlo ìgru. Kad svšeju pevãнку, ònda dõbijeju svãšta pa pèvu:

Fala, fala, teto
 koja si nam dala
 I nas darovala
 Svilenom maramom
 Zelenom dolamom.

Dogõdi se bõme digõda, pã ne dõbijeju ništa, a ònda pèvu:

Ova kuća lena,
U njoj ništa nema
Kolcem poduprta
Blattem omazana.

Više pūta i ne svšēju pèsmu, jer dōjde gāzda pà ji potèra kakīm šćāpēm. A oni se sāmō smējēju pa ĩdeju drūgdi pèvat. Kad obīdeju čĭtavim sēlēm, sēdneju pa dēljeju šta sū pokūpili.

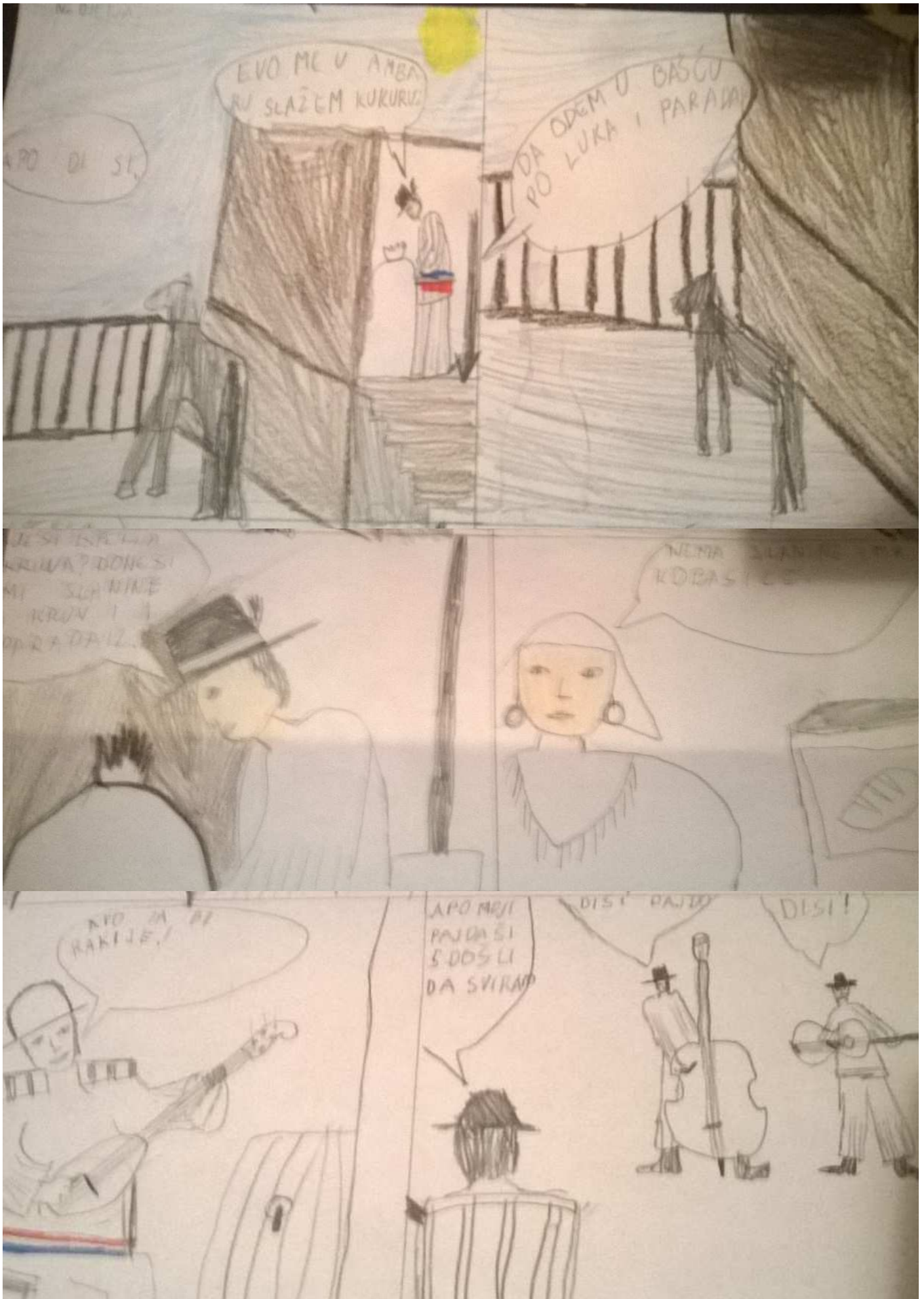
Žena od 30 godina.

Izvor, Adolf Bratoljub Klaić “*Bizovačko narječje*”, Matica hrvatska Ogranak Bizovac, prosinac 2007.

TAMBURAŠI

Osnovna škola Bratoljuba Klaića Bizovac

Učenici 4. razreda Osnovne škole Bratoljuba Klaića Bizovac

MENTOR I VODITELJ: Branka Kranjčević, mag. prim. educ.

NAKLADNIK: Osnovna škola Bratoljuba Klaića Bizovac

ZA NAKLADNIKA: Ante Lovrinčević, prof.

UREDNIK: Domagoj Farkaš, univ. bacc. informatol.

U Bizovcu, svibanj 2014.

SVA PRAVA PRIDRŽANA !